

ВИМОГИ ДО ФУНКЦІОНУВАННЯ СКЛАДІВ МИТНИХ ОРГАНІВ

REQUIREMENTS FOR THE FUNCTIONING OF CUSTOMS AUTHORITIES

Князєв В.С.
кандидат юридичних наук

В статті визначено вимоги до використання та правила функціонування складу митного органу, які носять комплексний характер. Наголошено, що серед складових елементів правового регулювання статусу «складу митного органу» необхідно виділяти технічні, організаційно-управлінські, адміністративно-розпорядчі та господарсько-правові умови.

При цьому підкреслено, що важливе значення у визначенні правового статусу складу митного органу відіграють умови роботи складу. Аналіз законодавства та підзаконних нормативно-правових актів дозволяє говорити про існування загальних вимог до роботи складу (які стосуються як власних складів митного органу, так і тих, де зберігаються товари, передані на відповідальне зберігання), та спеціальних (які встановлюються до роботи складів, де зберігаються товари передані на відповідальне зберігання).

Законодавством можуть встановлюватись й додаткові вимоги до роботи складу митного органу, наприклад щодо наявності ліцензії у підприємства яке надає послуги відповідального зберігання для можливості зберігання підакцизної групи товарів.

За результатами аналізу норм митного законодавства можна виділити наступні правила зберігання товарів на складах митних органів: заявлені у різні митні режими товари, зберігаються на складах митних органів окремо, з дотриманням порядку, встановленим Митним кодексом України (далі – МК України) для відповідних митних режимів; обмеженість зберігання товарів на складі митного органу в строках, які встановлюються МК України в залежності від виду та/або статусу товару та підстав його розміщення; безумовне дотримання обов'язку митного органу щодо передачі товарів, які через свої властивості не можуть зберігатися на складі митного органу, на зберігання підприємствам, на складах яких створено необхідні умови для належного зберігання таких товарів; дотримання чітко визначеного переліку операцій з товарами, що зберігаються на складах митних органів; визначення можливості видачі товару зі складу митного органу лише після його митного оформлення, відшкодування витрат митних органів на їх зберігання та сплати відповідних митних платежів.

Ключові слова: склад митного органу, приміщення, складське приміщення, резервуар, майданчик, холодильна і морозильна камера, митні органи, навантажувально-розвантажувальна техніка, транспортний засіб, складське устаткування, стелаж, піддон, сейф, металеві шафи; ваговимірвальне обладнання, вогнегасники, засобами зв'язку, оргтехніка, засобами обліку та контролю.

The article defines the requirements for the use and rules of operation of the customs authority, which are comprehensive. It is emphasized that among the constituent elements of the legal regulation of the status of the "composition of the customs authority" it is necessary to distinguish technical, organizational and managerial, administrative and economic conditions.

It is emphasized that the working conditions of the warehouse play an important role in determining the legal status of the customs authority. The analysis of the legislation and by-laws allows to speak about existence of the general requirements to work of a warehouse (concerning both own warehouses of customs body, and those where the goods transferred on responsible storage are stored), and special (which are established to work of warehouses where stored goods transferred for safekeeping).

The legislation may establish additional requirements for the work of the customs authority, for example, the presence of a license from an enterprise that provides responsible storage services for the possibility of storage of excisable goods.

According to the results of the analysis of customs legislation, the following rules of storage of goods in customs warehouses can be distinguished: goods declared in different customs regimes are stored in customs warehouses separately, in accordance with the procedure established by the Customs Code of Ukraine (hereinafter – CC of Ukraine); limited storage of goods in the warehouse of the customs authority within the time limits set by the Customs Code of Ukraine depending on the type and / or status of the goods and the grounds for its placement; unconditional observance of the duty of the customs authority to transfer goods, which due to their properties cannot be stored in the warehouse of the customs authority, for storage to enterprises, in the warehouses of which the necessary conditions for proper storage of such goods are created; compliance with a clearly defined list of transactions with goods stored in customs warehouses; determining the possibility of issuing goods from the customs authority only after its customs clearance, reimbursement of customs authorities for their storage and payment of appropriate customs duties.

Key words: warehouse of the customs authority, premises, warehouse, tank, platform, refrigerator and freezer, customs authorities, loading and unloading equipment, vehicle, storage equipment, rack, pallet, safe, metal cabinets; weighing equipment, fire extinguishers, means of communication, office equipment, means of accounting and control.

Актуальність теми дослідження. Митне законодавство в останні роки зазнає динамічного розвитку. Верховною радою України приймаються нові законодавчі акти, а також вносять зміни в діючі нормативно-правові акти з питань оподаткування, сплати митних платежів, питань захисту прав інтелектуальної власності, та інших важливих сфер митного простору. В Україні маємо змогу спостерігати за розвитком ІТ технологій.

Однак, довгий час залишаються незмінними та не вирішеними питання щодо функціонування складів митного органу, зокрема в частині перегляду вимог, які пред'являються для їх відкриття, впровадження сучасних технологічних засобів, виділення бюджетного фінансування для придбання технічного обладнання, що зумовлює актуальність дослідження обраної теми.

Відповідно до Митного кодексу України призначенням митних органів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України. На

практиці у суб'єктів господарювання дедалі частіше виникає необхідність у тимчасовому розміщенні на складі митного органу товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що пов'язано із додатковою необхідністю в отриманні документів, потрібних для впуску товарів у вільний обіг або існуванням інших причин. На складах митного органу також розміщуються інші групи товарів. Зокрема, це тимчасово вилучені товари, транспортні засоби комерційного призначення у справах про порушення митних правил; товари, термін зберігання яких у зоні митного контролю або складах тимчасового зберігання закінчився; знайденні у зонах митного контролю товари, власник яких невідомий; та інші.

На складах митного органу розміщуються різні групи товарів. наприклад, продукти харчування, товари широкого вжитку, лісова продукція, транспортні засоби, техніка, підакцизні товари (тютюн, алкоголь), тощо.

Забезпечення належного зберігання на складах митного органу товарів, транспортних засобів комерційного

призначення є запорукою створення позитивного іміджу митних органів; відсутності випадків надходження від суб'єктів господарювання скарг на неналежні умови зберігання товарів; недопущення фактів стягнення коштів з митних органів за псування майна; поповнення дохідної частини бюджету за рахунок реалізації майна, яке переїшло у власність держави.

Аналіз останніх досліджень. Питання функціонування складів митного органу, передачі товарів на реалізацію, дослідження міжнародного досвіду, знайшли своє відображення у наукових дослідженнях таких науковців, як: В.Б. Авер'янов, С.Д. Гусарев, О.В. Зайчук, С.В. Ківалов, В.В. Лазарев, Н.М. Оніщенко, В.С. Нерсесянц, О.Ф. Скакун, А.В. Панчишин та ін. У той же час, значна кількість питань, пов'язаних із визначенням вимог до функціонування складів митного органу залишається невирішеною, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Метою статті є дослідження вимог до використання складу митного органу, виокремлення основних правил його функціонування.

Вклад основного матеріалу. Обов'язок щодо забезпечення функціонування складів митниці та надійного зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до законодавства покладається на керівника митниці.

З огляду на зазначене зберігання товарів на складах митних органів має бути організовано таким чином, щоб не допустити ризиків псування майна, його викрадення, знищення. Склади митного органу повинні забезпечувати надання усіх сфери необхідних сервісних послуг (зважування, упакування, навантаження, розвантажування, переміщення тощо).

Порядок роботи складу митного органу, в тому числі вимоги до їх відкриття та функціонування врегульовано положеннями Митного кодексу України [1], Порядком роботи складу митниці ДФС, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 627 [2] та іншими нормативно-правовими актами.

Під складами митних органів розуміються складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митним органам або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення [1].

При цьому, ані в Митному кодексі України, ані в Порядку роботи складу митниці ДФС, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 627, не зважаючи на специфіку митно-правових відносин сутність таких категорій, як «складське приміщення», «резервуар», «майданчик», «холодильна камера», «морозильна камера» не розкривається.

У зв'язку з чим, та за допомогою проведення аналізу нормативно-правих актів спробуємо розкрити сутність цих понять.

Приміщенням визначається: частина внутрішнього об'єму будівлі, обмежена з усіх сторін захисними конструкціями – стінами або перегородками (у тому числі з вікнами і дверима) зі стелею (перекриттям) і підлогою, з можливістю входу і виходу. Горищний простір, а також простір, огорожений січчастими захисними конструкціями, перегородками не до стелі (перекриття) заввишки менше ніж 190 см, не є приміщенням (наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 24.05.2001 р. № 127) [3]; — частина внутрішнього об'єму будівлі, обмежена будівельними елементами, з можливістю входу і виходу (Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна») [4]; – частина внутрішнього об'єму будівлі, обмежена будівельними елементами, з можливістю входу і виходу (Порядок надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу, наказ Міністерства фінансів України від 16.07.2012 № 835) [5]; весь об'єм або частина

об'єму будівлі чи споруди, які є об'єктами нерухомого майна (Положення про склади тимчасового зберігання, затвержені наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613) [6].

В даному випадку, слід уточнити, що у випадку зберігання товарів на складах підприємств – приміщення, яке використовується в якості складу митного органу повинні мати статус нежилого.

Відповідно до Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 р. № 2866-III під нежилим приміщенням вважається приміщення, яке належить до житлового комплексу, але не відноситься до житлового фонду і є самостійним об'єктом цивільно-правових відносин [7].

Згідно Правил безпеки систем газопостачання України (НПАОП 0.00-1.20-98) затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці 1.10.1997 р. № 254 резервуар – це стаціонарна посудина, призначена для зберігання газоподібних, рідких і інших речовин [8]; відповідно Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 р. № 835 резервуар є вмістище (наземне або підземне) для зберігання рідин, газу або сипких товарів [5]; відповідно до Правил охорони праці під час експлуатації обладнання, що працює під тиском, затвердженого наказом Мінсоцполітики України від 05.03.2018 р. № 333 резервуар – стаціонарна посудина, призначена для зберігання газоподібних, рідких та інших речовин [9].

Майданчиком визнається горизонтальна поверхня, що призначена для розміщення людей під час проведення ними технічного обслуговування або ремонту вантажопідіймального крана чи машини, а також для відпочинку [10].

Склади митних органів, які функціонують у вигляді майданчиків можуть бути двох видів: закритого (критого) і відкритого, на них як правило зберігаються транспортні засоби та великогабаритні товари.

Відповідно до Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів від 16.07.2012 р. № 835 [5] критий майданчик – це крита, спеціально обладнана та огорожена територія, пристосована для зберігання товарів та розташована поза межами приміщення [6].

Відкритим майданчиком є спеціально обладнана та огорожена територія, пристосована для зберігання товарів та розташована поза межами приміщення [5].

Слід відмітити, що до складських приміщень та майданчиків, які використовуються як склади митного органу повинен бути забезпечений безперешкодний фактичний в'їзд і виїзд з території складу митного органу транспортних засобів, які ввозять в установленому порядку для зберігання товарів.

Робота складу митного органу повинна бути організована таким чином, щоб увезення на склад і вивезення зі складу товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснювалися відповідно до вимог митного законодавства, а порядок зберігання товарів гарантував їх постійне перебування під митним контролем та унеможлилював надходження (вилучення) товарів з порушенням законодавства з питань державної митної справи [2]. Визначення поняття «холодильна (морозильна) камера» як споруди, приміщення або апарату, в яких підтримується постійний температурний режим за допомогою холодильного обладнання наявне в Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 р. № 835 [5].

Холодильні та морозильні камери присвячені для зберігання продуктів харчування, особливо тієї категорії яка швидко псується і має обмежені терміни придатності.

До загальних можна віднести вимоги, передбачені до типу будівель, приміщень, території, техніки, ємність, що можуть бути використані як склади митного органу для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Так, приміщення складу митного органу повинні відповідати таким вимогам: бути ізольовані від інших будівель; мати огорожувальні конструкції, оббиті металом двері, ґрати; віконні отвори між рамами та інші місця, доступні для проникнення на склад ззовні, повинні мати металеві ґрати; замикатися на двоє дверей, забезпечених пристроєм для опечатування; наявність охоронною та протипожежною окремо змонтованої сигналізації, які обов'язково обладнуються звуковим і світловим приладами.

Хоча положеннями Порядку роботи складу митниці ДФС, затверджений наказом Міністерства фінансів України 30.05.2012 № 627 передбачено право митного органу здавати під охорону територіальним органам Міністерства внутрішніх справ України або іншим суб'єктам охоронної діяльності склади митного органу, на практиці ним не нехтують, оскільки відповідальність за зберігання товарів на власних складах покладається на митниці орган [2].

Окремими вимогами до складів митного органу є ті, що стосуються укомплектування складу митниці окремою технікою, а саме: навантажувально-розвантажувальною технікою й транспортними засобами; складським устаткуванням (стелажі, піддони, сейфи, металеві шафи тощо); ваговимірювальним обладнанням; вогнегасниками; засобами зв'язку; оргтехнікою; меблями; засобами обліку та контролю – для складів, призначених для зберігання наливних і насипних товарів.

Слід зазначити, що не зважаючи на прямо зазначеним в п. 2.2 Порядку роботи складу митниці ДФС, затвердженого наказом Міністерства фінансів України 30.05.2012 № 627 обов'язок Держмитслужби України, як правонаступника ДФС України при формуванні кошторису витрат на рік ураховувати кошти, потрібні для забезпечення роботи складу митного органу та для придбання технічного обладнання, насправді на практиці цей напрямок недофінансовується, кошти в необхідному розмірі не виділяються. Відсутність належної техніки ускладнює і уповільнює роботу. Робота в напрямку складського обліку товарів вже давно потребує деджиталізації, технічного оснащення (наприклад, переходу на електронне кодування товарів з можливістю зчитування його штрих-коду відповідними сканерами).

Порядок роботи складу митниці ДФС, затверджений наказом Міністерства фінансів України 30.05.2012 № 627, на нашу думку, містить досить спірне положення (пункт 2.5) щодо права адміністрації підприємств, якому належить склад, на якому розміщені товари за договором зберігання, визначати вимоги до складу митного органу.

По перше, підприємства, які надають послуги відповідального зберігання товарів не завжди є власниками складів, які використовуються для зберігання товарів. По друге, надання такого дискримінаційного повноваження може призвести до зловживання, а також дає підстави не виконувати вимоги, які встановлюються до складів митного органу Порядком роботи складу митниці ДФС, затверджений наказом Міністерства фінансів України 30.05.2012 № 627 [2].

До вимог, які встановлюються до зберігання товарів на складах митних органів відносяться:

- розміщення товарів здійснюється на піддонах розмірами 800 x 1200 мм;
- розміщення транспортних засобів здійснюється на відкритих (критих) майданчиках або в пристосованих приміщеннях;
- наливні й насипні товари зберігаються в ємностях, у яких передбачено можливість накладення митного забезпечення [2];

– товари, що належать різним власникам, так само як і заявлені у різні митні режими, розміщуються окремо з урахуванням їх специфіки, вимог маркування та з дотриманням порядку, встановленого законодавством для відповідних митних режимів;

– на товарах, транспортних засобах комерційного призначення прикріплюються ярлики, з відомостями щодо: найменування первинного документа, за яким прийнято товари, транспортні засоби комерційного призначення, його номера, дати складання; назви товару, транспортного засобу комерційного призначення (стисло); кількості товару та його ваги (розрахунковий об'єм займаної площі складу); кінцевого строку зберігання, визначеного Митним кодексом України [2].

Оскільки на складах митного органу утворюються зони митного контролю, доступ до складів митного органу сторонніх осіб повинен бути обмежений і здійснюватись виключно у порядку, встановленому ст. 332 Митного кодексу України [1].

Доступ на склад митного органу осіб, які не забезпечують його роботу, здійснюється за присутності завідуючого складом митного органу з дозволу керівника митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки. При здійсненні в установленому порядку перевірки складу контролюючими/перевіряючими органами огляд складів митного органу в обов'язковому порядку фіксується актом про результати проведення перевірки на складі митного органу, який складається за встановленою формою.

Висновки. Підсумовуючи наголосимо, що вимоги до використання та правила функціонування складу митного органу носять комплексний характер. Серед складових елементів правового регулювання статусу «складу митного органу» необхідно виділяти технічні, організаційно-управлінські, адміністративно-розпорядчі та господарсько-правові умови.

Аналіз законодавства та підзаконних нормативно-правових актів дозволяє говорити про існування *загальних вимог до роботи складу* (які стосуються як власних складів митного органу, так і тих, де зберігаються товари, передані на відповідальне зберігання), та *спеціальних* (які встановлюються до роботи складів, де зберігаються товари передані на відповідальне зберігання).

Законодавством можуть встановлюватись й *додаткові вимоги* до роботи складу митного органу, наприклад щодо наявності ліцензії у підприємства яке надає послуги відповідального зберігання для можливості зберігання підакційної групи товарів.

Окрім цього, проведений аналіз норм митного законодавства дозволив виділити правила зберігання товарів на складах митних органів.

Перше правило полягає у тому, що заявлені у різні митні режими, зберігаються на складах митних органів окремо, з дотриманням порядку, встановленим МК України для відповідних митних режимів.

Друге правило передбачає обмеженість зберігання товарів на складі митного органу в строках, які встановлюються МК України в залежності від виду та/або статусу товару та підстав його розміщення.

Третє правило розкривається через обов'язок митного органу передати товари, які через свої властивості не можуть зберігатися на складі митного органу, на зберігання підприємствам, на складах яких створено необхідні умови для належного зберігання таких товарів.

Четверте правило визначає чітке визначення переліку операцій з товарами, що зберігаються на складах митних органів підприємствами, які визначаються митним законодавством.

П'яте правило декларує можливість видачі товару зі складу митного органу лише після його митного оформлення, відшкодування витрат митних органів на їх зберігання та сплати відповідних митних платежів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Митний кодекс: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 16.07. 2020).
2. Про затвердження Порядку роботи складу митниці ДФС: Наказ Мінфіну 30.05.2012 № 627. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1097-12> (дата звернення: 16.07. 2020).
3. Інструкція про порядок проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна: Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України 24 травня 2001 року № 127. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-01/ed20190115#n67> (дата звернення: 16.07. 2020).
4. Про затвердження Національного стандарту N 2 «Оцінка нерухомого майна»: Постанова КМУ від 28.10.2004 № 1442. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF/ed20130417/find?text=%CF%F0%E8%EC%B3%F9%E5%ED%ED%FF#Text> (дата звернення: 16.07. 2020).
5. Порядок надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу : Наказ Міністерства фінансів України 16.07.2012 № 835. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1324-12/ed20170404#n35> (дата звернення: 16.07. 2020).
6. Положення про склади тимчасового зберігання: Наказ Міністерства фінансів України 28.05.2012 № 613. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-12/ed20190222#n29> (дата звернення: 16.07. 2020).
7. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29 листопада 2001 року № 2866-III. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14/ed20121118/find?text=%CD%E5%E6%E8%EB%E5+%EF%F0%E8%EC%B3%F9%E5%ED%ED%FF#Text> (дата звернення: 16.07. 2020).
8. Про затвердження Правил безпеки систем газопостачання України (НПАОП 0.00-1.20-98): Наказ Держнаглядохоронпраці 01.10.97 № 254 р. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0318-98/ed20051102/find?text=%D0%E5%E7%E5%F0%E2%F3%E0%F0#Text> (дата звернення: 16.07. 2020).
9. Правила охорони праці під час експлуатації обладнання, що працює під тиском : Наказ Мінсоцполітики України від 05.03.2018 р. № 333. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-18/ed20180305#n129> (дата звернення: 16.07. 2020).
10. Про затвердження Правил будови і безпечної експлуатації вантажопідіймальних кранів та машин спеціального військового призначення: Наказ Міністерства оборони України 01. 12. 2016 № 653 *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1727-16/ed20161201#n49> (дата звернення: 16.07. 2020).